

GIÁO DỤC KỸ NĂNG TỰ BẢO VỆ BẢN THÂN CHO HỌC SINH TIỂU HỌC THÀNH PHỐ THUẬN AN, TỈNH BÌNH DƯƠNG

Nguyễn Ngọc Quý

Trường Đại học Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương
Email: Quyynn@tdmu.edu.vn

Tóm tắt: Giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho học sinh là vấn đề quan trọng và cần thiết. Bài viết phân tích thực trạng giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho học sinh ở các trường tiểu học thuộc TP Thuận An và đề xuất một số biện pháp nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho các em trong điều kiện hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục kỹ năng tự bảo vệ; Học sinh tiểu học, Thành phố Thuận An, Bình Dương.
Nhận bài: 20/5/2021; Phản biện: 25/5/2021; Duyệt đăng: 28/5/2021

1. Đặt vấn đề

Thực tế hiện nay, các kỹ năng bảo vệ bản thân cho trẻ hầu như ít được chú trọng, trong khi đây cũng là một trong những vấn đề đáng báo động hiện nay. Tình trạng trẻ thụ động, không biết ứng phó trong những hoàn cảnh nguy cấp, không biết cách bảo vệ bản thân trước những tình huống nguy hiểm, tìm kiếm sự giúp đỡ để lại những hậu quả thật thương tâm và đáng tiếc ngày càng nhiều trong xã hội. Việc tạo nền tảng trong kỹ năng này ngay khi các em còn nhỏ, sẽ góp phần hình thành cho trẻ những kỹ năng bảo vệ chính bản thân các em từ sớm, tránh cho các em những bỡ ngỡ khi gặp phải những tình huống bất ngờ xảy ra. Thông qua các kỹ năng mà trẻ được học, các em còn có thể vận dụng nó giúp đỡ bạn bè mình khi thấy các bạn gặp nguy hiểm. Bố mẹ cũng không thể lúc nào cũng ở bên trẻ 24/24 giờ, vì vậy cần dạy trẻ biết cách bảo vệ bản thân để trẻ nhận thức những mối nguy hiểm hay các đối tượng nguy hiểm.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số đặc điểm về giáo dục kỹ năng tự bảo vệ (KNTBV) của học sinh (HS) tiểu học

Đối với HS tiểu học, việc hình thành các kỹ năng cơ bản trong học tập và sinh hoạt là vô cùng quan trọng, ảnh hưởng đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách sau này của các em. Có kỹ năng sống giúp các em có khả năng ứng phó tích cực trước các tình huống của cuộc sống, xây dựng mối quan hệ tốt đẹp với gia đình, bạn bè và mọi người, sống tích cực, chủ động, an toàn, hài hòa và lành mạnh.

Giáo dục KNTBV có mục tiêu chính là làm thay đổi hành vi của trẻ từ thói quen thụ động, có thể gây rủi ro, mang lại hậu quả tiêu cực chuyển thành những hành vi mang tính xây dựng, tích cực và có hiệu quả để nâng cao chất lượng cuộc sống cá nhân và góp phần phát triển bền vững cho xã hội.

2.2. Các nguyên tắc giáo dục KNTBV cho HS tiểu học

* **Nguyên tắc phát triển toàn diện:** Nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục KNTBV cho trẻ phải dựa trên sự phát triển toàn diện 5 lĩnh vực nhận thức, thể chất, ngôn ngữ, tình cảm xã hội, thẩm mỹ.

* **Nguyên tắc hệ thống:** Quá trình giáo dục KNTBV được tiến hành một cách có hệ thống thể hiện qua nội dung kế hoạch năm, tháng, tuần, ngày. Tổ chức thường xuyên các giờ học có mục đích, có chủ đề giáo dục an toàn, giáo dục KNTBV trước các tình huống nguy hiểm.

* **Nguyên tắc vùng miền:** Như chúng ta đã biết, trẻ em ở thành thị và nông thôn với những điều kiện sống khác nhau thì trẻ sẽ có những kinh nghiệm sống và sự tương tác với môi trường sống khác nhau. Trẻ em ở thành thị sẽ gặp khó khăn khi tiếp xúc với các vật dụng ở nông thôn như bếp lò, di chuyển trong rừng, cách cư xử với các con vật nuôi. Ngược lại, trẻ em nông thôn khi đi vào thành phố thường gặp khó khăn với cách ứng xử trên đường phố, khi tham gia giao thông, giao tiếp với người lạ. Nói cách khác, trẻ có kinh nghiệm riêng của mình khi nhận thức về mối nguy hiểm. Điều này phụ thuộc vào điều kiện cư trú và giáo dục của gia đình. Nguyên tắc này nhấn mạnh đến vai trò của quá trình giáo dục có mục đích các KNTBV cho trẻ.

* **Nguyên tắc phù hợp với đặc điểm lứa tuổi:**

Có 2 cách tiếp cận:

Cách tiếp cận thứ nhất: quá trình giáo dục KNTBV cho trẻ được phân chia rạch ròi theo từng độ tuổi: nhà trẻ, tiểu học với nội dung giáo dục đặc thù.

Cách tiếp cận thứ hai: quá trình giáo dục KNTBV cho trẻ được tiến hành theo lớp ghép với nhiều độ tuổi. Nội dung giáo dục phong phú, đa dạng nhằm tạo ra sự tương tác, trao đổi những kinh nghiệm cá nhân giữa các trẻ không cùng độ tuổi với nhau.

* Nguyên tắc phối hợp giữa gia đình và nhà trường:

Mục đích chính của nguyên tắc là GV cần thống nhất nội dung giáo dục KNTBV cho trẻ giữa gia đình và nhà trường. Đề cao vai trò của phụ huynh và gia đình cùng tham gia tích cực trong quá trình giáo dục trẻ.

Thực hiện khảo sát gồm: Ban giám hiệu các trường tiểu học TP. Thuận An (68 CBQL/17 trường); 200 GV, 200 PHHS của 03 trường Tiểu học trên địa bàn thành phố.

2.3. Kết quả khảo sát

Thực trạng sử dụng các biện pháp giáo dục KNTBV cho học sinh của 03 trường Tiểu học (Lương Thế Vinh, Trần Quốc Toản, Lý Tự Trọng) trên địa bàn Thành phố Thuận An.

2.3.1. Thực trạng nhận thức của CBQL, GV, PHHS về giáo dục KNTBV bản thân cho học sinh tiểu học

Bảng 1. Sự cần thiết giáo dục KNTBV cho học sinh tiểu học TP. Thuận An

TT	ĐỐI TƯỢNG			Mức độ					
	CBQL	GV	PH	Rất cần thiết		Cần thiết		Không cần thiết	
				SL	%	SL	%	SL	%
	68/17	200	200						
1	Cán bộ quản lý			65	95,6	3	4,4	0	0
2	Giáo viên			123	75,6	77	24,4	0	0
3	Phụ huynh			175	87,5	25	12,5	0	0

2.3.2. Thực trạng công tác giáo dục giáo dục KNTBV cho học sinh của các trường Tiểu học trên địa bàn Thành phố Thuận An

Bảng 2. Thực trạng GV giáo dục KNTBV cho học sinh của các trường Tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An

TT	Nội dung (N= 200GV)	Mức độ sử dụng							
		Rất thường xuyên		Thường xuyên		Không thường xuyên		Không sử dụng	
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
1	Biết cách sử dụng các đồ vật có thể gây nguy hiểm.	25	12,5	65	32,5	95	47,5	15	7,5
2	Không đi theo, nhận quà từ người lạ khi chưa được cô giáo và ba, mẹ cho phép.	165	82,5	20	10	15	7,5	0	0
3	Biết tìm sự hỗ trợ, cầu cứu, giúp đỡ tránh bị xâm hại cơ thể.	180	90	15	7,5	5	2,5	0	0
4	Biết cách hỏi đường, tìm sự giúp đỡ khi đi lạc.	190	95	10	5	0	0	0	0
5	Biết cách ứng phó với người lạ.	25	12,5	138	69	30	15	7	3,5
6	Tránh xa những vật dụng nguy hiểm như dao, kéo, bếp ga, phích nước, ổ cắm, dây điện...	40	20	80	40	60	30	20	10
7	Biết tìm lối thoát hiểm khi gặp cháy nổ, chập điện...	20	10	60	30	87	43,5	33	16,5
8	Biết giữ an toàn khi tự chơi	110	55	70	35	20	10	0	0
9	Biết các biển báo khi tham gia giao thông	57	28,5	122	61	21	10,5	0	0

2.3.3. Thực trạng sử dụng các biện pháp giáo dục

KNTBV cho học sinh các trường Tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An

Bảng 3. Thực trạng mức độ sử dụng các biện pháp giáo dục KNTBV cho học sinh các trường Tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An

Chúng tôi quy ước như sau: Mức độ sử dụng các biện pháp: Thường xuyên= 3đ, Ít thường xuyên = 2đ, Không sử dụng = 1đ

TT	Nội dung biện pháp (N= 200)	Mức độ sử dụng							
		Thường xuyên		Ít thường xuyên		Không sử dụng		Trung bình	Thứ bậc
		SL	%	SL	%	SL	%		
1	Trò chuyên dùng lời giải thích	187	93.5	10	5	3	1.5	2.92	2
2	Đưa tình huống có vấn đề cho trẻ giải quyết trải nghiệm.	168	84	30	15	2	1.0	2.83	7
3	Tổ chức các trò chơi đóng vai, học tập.	160	80	15	7.5	25	12.5	2.68	11
4	Sử dụng các câu chuyện kể.	178	89	12	6	10	5.0	2.84	6
5	Khuyến khích trẻ tự nhận xét đánh giá bạn và đánh giá bản thân.	160	80	32	16	8	4.0	2.76	10
6	Tận dụng những tình huống nảy sinh cuộc sống thường ngày của trẻ và trong xã hội.	167	83.5	20	10	13	6.5	2.77	9
7	Rèn luyện kỹ năng ứng phó kịp thời cho trẻ mọi lúc, mọi nơi.	182	91	15	7.5	3	1.5	2.89	5
8	Xây dựng và đưa KNTBV cho trẻ theo hướng tích hướng với hoạt động dạy, hoạt động vui chơi và hoạt động khác.	170	85	28	12	2	3.0	2.84	6
9	Tăng cường công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức của GV và PH về sự cần thiết của việc giáo dục KNTBV cho trẻ.	170	85	22	11	8	4.0	2.81	8
10	Phối hợp giữa nhà trường, phụ huynh và các tổ chức của địa phương, lực lượng Đoàn Thanh niên, Đội TNTPHCM giáo dục KNTBV cho trẻ.	185	92.5	10	5	5	2.5	2.9	4
11	Tăng cường CSVG, trang thiết bị, tài liệu hướng dẫn cho GV về giáo dục KNTBV cho trẻ.	190	95	8	4	2	1.0	2.94	1
12	Thường xuyên quản lý kiểm tra, đánh giá giáo viên về tổ chức, thực hiện giáo dục KNTBV cho trẻ.	184	92	15	7.5	1	0.5	2.91	3

Diễn giải về kết quả nghiên cứu (bảng 1, bảng 2, bảng 3)

Qua nghiên cứu về lý luận và thực trạng giáo dục KNTBV cho học sinh các trường Tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An, kết quả cho thấy:

Ban Giám hiệu và GV ở các trường Tiểu học trên địa bàn đều có nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng, sự cần thiết của việc giáo dục KNTBV cho trẻ.

Qua thực trạng khảo sát cho thấy nội dung và hình thức giáo dục KNTBV cho học sinh tiểu học là phù hợp với tình hình phát triển kinh tế - xã hội của địa phương hiện nay.

Nhìn chung mức độ giáo dục KNTBV bản thân cho các học sinh Tiểu học của đa số GV trên địa bàn Thành phố là rất cần thiết. Việc hình thành các kỹ năng cơ bản trong học tập và sinh hoạt là vô cùng quan trọng, ảnh hưởng đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách sau này của các em. Hướng dẫn các em có nhiều kỹ năng, giúp các em có khả năng ứng phó tích cực trước

các tình huống của cuộc sống, xây dựng mối quan hệ tốt đẹp với gia đình, bạn bè và mọi người, sống tích cực, chủ động, an toàn, hài hòa và lành mạnh. phù hợp với nhu cầu thực tế xã hội hiện nay.

2.4. Đề xuất một số biện pháp giáo dục KNTBV cho học sinh Tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An

Bảng 4. Kết quả khảo sát về mức độ cần thiết để thực hiện các biện pháp giáo dục KNTBV cho học sinh tiểu học trên địa bàn TP. Thuận An

TT	Nội dung các biện pháp N = 200	Mức độ đánh giá					
		Rất cần thiết		Cần thiết		Không cần thiết	
		SL	%	SL	%	SL	%
1	Lập kế hoạch hoạt động giáo dục KNTBV bản thân cho HS từng năm học	165	82,5	25	12,5	0	0
2	Xây dựng và đưa nội dung giáo dục KNTBV cho trẻ một cách toàn diện hơn theo hướng tích hợp với các hoạt động dạy, hoạt động vui chơi và các hoạt động khác.	182	91	18	9	0	0
3	Nâng cao nhận thức của GV, phụ huynh về sự cần thiết của KNTBV cho trẻ.	189	94,5	11	5,5	0	0
4	Phối hợp nhà trường và gia đình trong việc giáo dục KNTBV cho trẻ						
5	Tạo cơ hội để trẻ được tương tác, được trải nghiệm: tạo cơ hội để trẻ được thực hành, luyện tập, tương tác với người lớn, với bạn bè ở mọi lúc mọi nơi.	177	88,5	20	10	3	1,5
6	Thống nhất nội dung và hình thức giáo dục KNTBV cho trẻ	184	92	6	3	10	5
7	Tạo môi trường hoạt động tích cực cho các học sinh	165	82,5	30	15	5	2,5
8	Sử dụng trò chơi, tạo tình huống; Khuyến khích trẻ nhận xét, đánh giá bạn và tự đánh giá bản thân	179	89,5	4	2	17	8,5
9	Thường xuyên kiểm tra, đánh giá công tác tổ chức, thực hiện giáo dục KNTBV cho trẻ.	189	94,5	11	5,5	0	0

3. Kết luận

Giáo dục KNTBV bản thân cho HS tiểu học là việc làm cấp bách, thực tế và hoàn toàn có thể thực hiện lâu dài, nhằm ngay từ đầu hình thành cho trẻ có hiểu biết ban đầu về quy tắc ứng xử hành vi văn minh trong giao tiếp cũng như các em cần biết nguy hiểm để tránh

xa. Để đạt hiệu quả trong quá trình giáo dục KNTBV bản thân cho trẻ tại trường tiểu học trước hết GV phải luôn học hỏi, tìm hiểu, thường xuyên xem tin tức, thời sự, báo chí để nắm bắt được các tình huống xảy ra hằng ngày để làm vốn kinh nghiệm dạy trẻ. Bố trí, sắp xếp các tổ chức góc chơi phù hợp với các trò chơi, các tình huống giả định cũng như đồ dùng, đồ chơi phải an toàn, phong phú, đa dạng để lôi cuốn trẻ tham gia vào các hoạt động. Tạo môi trường trong và ngoài lớp học thật sinh động, lôi cuốn, hấp dẫn, không gian rộng rãi để trẻ tham gia vào các hoạt động.

GV cần phải phối hợp chặt chẽ với phụ huynh trẻ để trao đổi những phương pháp, nội dung cần dạy trẻ tự bảo vệ bản thân. Vì để dạy trẻ có được KNTBV bản thân thì không chỉ được dạy ở trường mà còn phải rèn luyện thực hiện đều đặn khi ở nhà. Cha mẹ hãy tự đặt tình huống cùng bàn luận với trẻ, hãy để trẻ tự nói lên những hiểu biết của mình về các tình huống đó. Thường xuyên kể chuyện, trò chuyện với trẻ hằng ngày để trẻ ngày càng được mở rộng những hiểu biết của mình hơn. Không tước đoạt của trẻ quyền làm trẻ con hãy để cho trẻ được làm trẻ con thật sự đừng mong đợi trẻ là một người giống như người lớn hoặc như người lớn mong muốn. Hãy giúp trẻ lớn lên là chính nó một cách an toàn, tự lập. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bạch Băng (2011), *Tuyển tập Những câu chuyện vàng về khả năng tự bảo vệ mình*, NXB Kim Đồng.
- [2]. Nguyễn Thanh Bình, Lưu Thu Thủy, Nguyễn Kim Dung, Vũ Thị Sơn (2006), *Đề tài nghiên cứu về Giáo dục kỹ năng sống ở Việt Nam*.
- [3]. Đào Thanh Âm (chủ biên), Trịnh Dân, Nguyễn Thị Hòa, Đinh Văn Vang (2008), *Giáo dục học tiểu học*, tập I, NXB ĐHSP.
- [4]. Vũ Thị Ngọc Minh, Nguyễn Thị Nga (2012), *Giúp bé có kỹ năng nhận biết và phòng tránh một số nguy cơ không an toàn*, NXB Dân trí.
- [5]. Nguyễn Thị Huệ (2012), *Kỹ năng sống của học sinh THCS*, Luận văn Tiến sĩ Tâm lý học.
- [6]. Nguyễn Thị Mỹ Lộc, Đinh Thị Kim Thoa, Phan Thị Thảo Hương (2011), *Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho trẻ tiểu học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

Self-protection skills education for primary school students in Thuan An city, Binh Duong province

Nguyen Ngoc Qui

Thu Dau Mot University, Binh Duong province

Email: Quynn@tdmu.edu.vn

Abstract: Self-protection skills education for students is an important and necessary issue. The article analyzes the current situation of self-protection skills education for students in primary schools in Thuan An city and proposes some measures to improve the effectiveness of self-protection skills education for them in the current conditions.

Keywords: Self-protection skills education, primary school students, Thuan An city, Binh Duong.